

Giedrius Alkauskas

*Waykitoia Wieszpatia**Šešta dalis*Jaunas Ažuolo bernelis Lizdeikutis
Vilniuje ilgisi Šermukšnių mergelės

Robertai

§1 RAŠTAS

1.1. Žmogus buklus yr sumanus Lizdeikis wisu wyriau-
sys kunigas arba kriwe kriwajtis, kuri kyta karta dydis
Kunigaikštis, medžiodamas gyrio lyzde erely arba kaip
kyty saka, lopyszie medie ikabinta buwa radys yr kuni-
gams auginty adauys, kursaj tynaj pramanitas Lyzdejkiu
nu to jog lyzde rastas buwa.

SIMANS DAUKANTS

1.2. Viršuj medžio ugnis dega, kas?

[Šermukšnis]

1.3. Seniau kai kurie žmonės išsirinkdavo miške kokį
medį, paprastai šermukšnį, jį prižiūrėdavo, saugodavo
iki savo mirties. Kai atsitikdavusi kokia negerovė, eida-
vo prie to medžio paguodos ieškoti.

LIBERTAS KLIMKA

1.4. Tai šermukšnių uogas
mato akys
ir apmiršta
ties niūria gelme...
nusigręžkit,
jei girdėsit šaukiant
tolimųjų vasarų
šviesos.

SIGITAS GEDA

1.5. Subėgę mano seserys ir broliai
Dar pasakyt norėjo man kažką.
Aš juos paglosčiau šviečiančia ranka.
Jau užė žalias azuolo altorius.

SIGITAS GEDA

§2 PROGIESMIS

Gyvenimą pašvęsti – tai save pašventinti.
Nusišvytinti, kai švinta. Pražysti, kai esi žiedžiamas.
O susižieduojama žaizdre grūdintais žiedais. Arba
kaip Tristanas su Izolda – eliksiyro sklidinus žiestus
bokus perkryžiavus.

Žaizdras ir žiedas; žiesti ir žydėti – ta pati kilmė.
Pirmalėžuvio šaknis – azuolo kamienas – gilios
sėklos – žodelių kekės!

Viskas apvalu, šventa, apvalyta. Kaip ir šviesulas,
Teliavelio nukaltas, žaizdre pražydyntas, skliautan
įkeldintas.

Žiedas – gyvybės žaibas. Žaizdras – mirties. Su
perkūnija! Kad medžių dvaselės susisielotų. Pasi-
sielojusios, gyvybėn sugrįžtų. Sugytų. Karnà
apaugtų. Rein-karnuotųsi.

Taip ir žieduojamasi: Ventėje gandrai su Gimtine –
dangun kildamas. Venecijos dožas su Adrija – žiedą
garmėn mesdamas. Baronų Antanas su Kristaus
Bažnyčia – kunigystės sakramentan iššventindamas.
Tik gal kitaip žieduotis Lizdeikutis norėjo. Labai
norėjo! Nepavyko...

Jaunystę pašventęs trumpai, dviem upeliais švęstus
šaltinius šildė kiek ilgėliau. Kas liko, pašventė
amžinatvei.

Praamžiui.

Susižiedavo su pačia azuolų giraitė.

Su Jų Buveine.

§3 GIESMĖ

Vilnelėm į Nerį kur neria Vilnelė –
Pa-Pa-Sakų miestas! Kas man iš to, kas?
Pa-Pa-Saką seka Šermukšnių mergelė –
Tiems seka, kas seka... Lankauju lankas.

Saulukės jos lūpos, saulakiai jos akys,
Pašvaistė šventos Šventaragio nakties...
Palaukti laukuos? Kas laukujy atsakė?!
„Atmilk... Nesivilk link Gerosios Vilties!“

Nerimčiau, numirčiau, tačiau neatmilčiau,
Išdievinčiau dovanas Dievo visas,
Gėle širdgailia su perkūngalia gimčiau –
Šermukšnių mergelei įpint į kasas.

Dainuoja – dienoja, nuvytėliai kelias,
Nuo jos aromato mirties atsikrato,
Pravysta vėlelės – pragysta gėlelės,
Išsprogsta, išnoksta kiek akys užmato!

Užgimt gėlele? Gi nuginkit į šalį –
Dūlėsiu, dulkėsiu kely pakely
Šermukšnių mergalės... O, Dieve, dauggali!
Paverst dulkele Tu manęs negali.

Deivilių akeivoms jau takas užakęs
Širdin. Nuoširdžiai, teakėja kitų
Akipločius – deivės manęs nebeakins...
Akylai seku, bet tiktai surandu

Akivaruos sielos, tarp sielvarto sielių,
Mergužės vaizdužį: išblukusį, brangų,
Bevietį, bekūnį... Prisiekiu Perkūnu:
Uždegsiu ugnim, nudanginsiu į dangų!

Ir gilės negilios, laja nelalėja,
Žiedai nežodingi, nežodina vėjo,
Nebylūs lizdai... Lizdeikutis netyli!
– Šermukšnių mergele,
...sapnuoju
...ir myliu...

§4 KOMENTARAI

Tristanas ir Izolda (Tristrem, Yseult): viduramžių meilės istorija, paremta keltų legenda. Tristanas (piktų, gyvenusių Škotijoje iki X a., karalystės valdovo atvaizdis literatūroje), nužudęs Airiją siaubusį drakoną, parveža iš salos savo dėdei, Kornvalio valdovui Markui, sužadėtinę Izoldą. Bet – fatališka klaida! – abu laive, perkryžiaavę rankas, išgeria meilės eliksyrą, paruošto Airijos princesei Izoldai ir Kornvalio karaliui. Juoda arba balta burė, kurią Izolda turi iškelti plaukdama į Bretanę pas Tristaną – lyg mūsieskio Žilvino balta pieno arba raudona kraujo puta. Lyg kitų sužieduotųjų – Žilvino ir Eglės – atšvaitas (K. Praniauskaitės *Žalčių*

motė). Čia pasirodo medžiai – Uosis, Drebulė, Beržas, Ažuolas. Bet juk ir ant Tristano ir Izoldos kapų medžiai, šakomis persivydami, išauga (žr.: *Naujoji Romuva*, 2021, nr. 1, apie baltos-radosnos spalvų simboliką rašomoje poemoje, iš kurios šis skyrius).

Teliavelis: Malalos kronikos nuoraše (1261 m.) ir Ipatijaus metraštyje (XII–XIII a.) minimas lietuvių dievas, saulės nukalėjas.

Adrijos jūra ir Venecijos dožas: sena Venecijos dožų tradicija mesti žiedą išplaukus į lagūną, atspindinti ypatingą jūros reikšmę Respublikos gyvenime. Šis paslaptingas ritualas minimas N. A. Rimskio-Korsakovo operos *Sadko* (1898 m.) Vedeneco (Venecijos) svečio dainoje, taip pat 1980 m. Nykos-Niliūno eilėraštyje *Kambario istorija* (Alfonsas Nyka-Niliūnas. *Skausmo gramatika*, LLTI, 2007, p. 202):

Įeina. Atsisėda,
Ir supasi kėdėj prieš sieną
Žili plaukai,
Kadaisė švietę kaip auksinė
Žvakidė. Dožo
Vestuvės su jūra.

Šaltinius šildyti: keistas oksimoronas. Bet štai: „Prieš saulėtekį išvažiuoju, griaudžiai atsisveikinęs, širdis man iš skausmo plyšta, jokiomis priemonėmis negaliu sulaikyti dviem upeliais besiliejančių ašarų“ (A. Baranauskas, 1858 m. dienoraštis). Geležinė valia ir ne šio pasaulio jautrumas – derinys, pats kaip emocinis oksimoronas.

Kunigystės sakramentas: kaip alegorija į Mesijo nekaltą prasi-dėjimą ir sielos tyrumą, kunigystės sakramentas Romos katalikų bažnyčioje laikomas vedybomis su pačia Bažnyčia, kaip tikinčiųjų bendruomene Kristuje.

Saulukė (bellis), saulakis (heliopsis): astrinių šeimos augalėliai baltom ir geltonom akelėm.

